

Europaudvalget EU-konsulent

Dato: 30. september 2008

Grønbog om ophavsret i videnøkonomien

Kommissionen har den 16. juli fremlagt en grøn bog om ophavsret i videnøkonomien¹. Grønbogen lægger op til debat om, hvorledes viden, der er relevant for forskning, videnskab og uddannelse, bedst kan formidles i et onlinemiljø. **Fristen for bemærkninger til grøn bogen er den 30. november 2008.**

1.0 Baggrund

Som led i Kommissionens gennemgang af det indre marked blev fokus rettet mod at fremme den fri bevægelighed for viden som den "femte frihed". I forlængelse heraf sætter Kommissionen nu med grøn bogen fokus på, hvorledes forskning, videnskab og undervisningsmateriale formidles til offentligheden og hvorvidt viden cirkulerer tilstrækkelig frit i det indre marked.

For at fremme formidling af "digitalt" viden fokuserer Kommissionens grøn bog for videnøkonomien særligt på ophavsretten samt de undtagelser til ophavsretten, der gælder i dag, herunder eksempelvis til handicappede brugere. Med henblik på vurderingen om der er behov for yderligere harmonisering og opstramning af reglerne tager grøn bogen udgangspunkt i de gældende undtagelser fra enerettighederne. Disse bestemmelser er i dag omfattet af EU-lovgivningen om ophavsret², samt af EU-reglerne om retlig beskyttelse af databaser³. Desuden vedrører grøn bogen de specifikke undtagelser og tilpasning til det digitaliserede samfund. På dette område har

¹ KOM(2008)466

² Direktiv 2001/29/EF

³ Direktiv 96/9/EF

medlemsstaterne hidtil haft en høj grad af fleksibilitet i deres gennemførelse af EU-reglerne.

Kommissionen vurderer, at omfattende rettigheder bør fungere sammen med specifikke og afgrænsede undtagelser. Således sættes der fokus på om den eksisterende liste over undtagelser giver *"en rimelig balance med hensyn til rettigheder og interesser imellem [...] de forskellige kategorier af rettighedshavere og brugere"*⁴.

For at evaluere hvilken rolle ophavsretten spiller i videnøkonomien opstiller Kommissionen en række spørgsmål. Det sætter særlig fokus på de mest relevante ophavsretlige undtagelser, hvor der er behov for at tilpasse de gældende regler. Disse undtagelser til ophavsretten er følgende:

- Biblioteker og arkiver
- Handicappede
- Undervisning og forskning
- Brugerskabt indhold

I det følgende gennemgås Kommissionens spørgsmål i forhold til de generelle forslag samt de forskellige undtagelser til ophavsretten.

2.0 Generelle forslag

I dag er retten til hhv. reproduktion, overføring til almenheden, tilrådighedsstillelse for almenheden og spredning fastlagt i EU-lovgivningen. De gældende regler fastlægger en bred eneretsdefinition der sigter på at give rettighedshavere en høj beskyttelse. Visse berørte parter har dog stillet spørgsmål ved, om afkastet fordeles lige mellem alle rettighedshavere. Desuden bør behovet for yderligere harmonisering af undtagelser ifølge Kommissionen evalueres. På den baggrund stiller Kommissionen følgende spørgsmål:

Spørgsmål 1: Bør der indføres et incitament eller retningslinjer for aftaleordninger mellem rettighedshavere og brugere med henblik på gennemførelsen af ophavsretlige undtagelser?

Spørgsmål 2: Bør der indføres et incitament, retningslinjer eller modellincenser for aftaleordninger mellem rettighedshavere og brugere om andre aspekter, der ikke er omfattet af de ophavsretlige undtagelser?

⁴ Betragtning 31.

Spørgsmål 3: Er en fremgangsmåde baseret på en liste over fakultative undtagelser passende i lyset af internetteknologiernes stadige udvikling og de nuværende økonomiske og sociale tendenser?

Spørgsmål 4: Bør visse kategorier af undtagelser gøres obligatoriske for at sikre større retssikkerhed og en bedre beskyttelse af de personer, der er begunstiget af undtagelser?

Spørgsmål 5: I bekræftende fald hvilke?

3.0 Undtagelser for biblioteker og arkiver

Kommissionen konstaterer, at blandt andet digitalisering af bøger og audiovisuelt materiale kan sikre, at materiale bevares til kommende generationer. Digitalisering gør samtidig materialet tilgængeligt for brugerne online.

Biblioteker og arkiver har dog på nuværende tidspunkt ingen generel undtagelse fra reproduktionsretten. Der gøres kun undtagelser herfra i særlige tilfælde. Desuden er reglerne om bibliotekers rettigheder ikke ens i EU's medlemslande. På baggrund af den stigende interesse fra bibliotekernes side om at digitalisere værker ønsker Kommissionen en drøftelse af følgende spørgsmål:

Spørgsmål 6: Bør den undtagelse, der gælder for biblioteker og arkiver, forblive uændret, fordi udgiverne selv agter at give online-adgang til deres kataloger?

Spørgsmål 7: Bør offentlig tilgængelige biblioteker, uddannelsesinstitutioner, museer eller arkiver indgå licensordninger med udgiverne for at give bedre adgang til værker. Findes der nogen eksempel på vellykkede licensordninger for online-adgang til bibliotekssamlinger?

Spørgsmål 8: Bør anvendelsen for den undtagelse, der gælder offentligt tilgængelige biblioteker, uddannelsesinstitutioner, museer eller arkiver, præciseres yderligere med hensyn til a) ændring af format, b) antallet

af kopier, der må fremstilles i medfør af undtagelsen, c) scanning af hele samlinger på biblioteker?

Spørgsmål 9: Bør loven præciseres med hensyn til, hvorvidt scanningen af værker på biblioteker med henblik på at gøre det muligt at søge deres indhold over internettet går ud over anvendelsesområdet for de nuværende ophavsretlige undtagelser?

Spørgsmål 10: Er det nødvendigt med en yderligere EU-retsakt vedrørende forældreløse værker, der går længere end Kommissionens henstilling 2006/585/EF af 24. august 2006?

Spørgsmål 11: Bør dette i givet fald ske ved at ændre direktivet fra 2001 om ophavsret i informationssamfundet eller ved at vedtage en selvstændig retsakt?

Spørgsmål 12: hvorledes bør de grænseoverskridende aspekter i forbindelse med forældreløse værker håndteres for at sikre, at de løsninger, der anvendes i de forskellige medlemsstater, anerkendes i hele EU?

4.0 Undtagelsen til fordel for handicappede

For at sikre handicappede adgang til videnøkonomien lægger Kommissionen op til en drøftelse af, direktivets undtagelser til fordel for handicappede. Det påpeges, at reglerne i visse medlemsstater medfører en begrænset adgang for visse kategorier af handicappede. Desuden kræves i visse tilfælde betaling for brug af materiale af pågældende værker i henhold til undtagelser. I den sammenhæng understreger Kommissionen, at beskyttelse mod pirateri bør sikres.

For at se i hvilket omfang bestemmelserne om undtagelse til fordel for handicappede bør ændres, stiller Kommissionen følgende spørgsmål:

Spørgsmål 13: Bør personer med et handicap indgå licensordninger med udgivere for at få bedre adgang til værker? Hvilke former for licens vil i så fald være bedst egnede? Findes der allerede licensordninger for at lette handicappedes adgang til værker?

Spørgsmål 14: Bør der indføres obligatoriske bestemmelser om, at værker skal gøres tilgængelige for handicappede i et bestemt format?

Spørgsmål 15: Bør det præciseres, at den nuværende undtagelse til fordel for handicappede finder anvendelse på andre handicap end syns- og hørehandicappede?

Spørgsmål 16: Hvilke andre former for handicap bør i så fald være omfattet med henblik på online-formidling af viden?

Spørgsmål 17:

Bør det i de nationale lovgivninger præciseres, at de personer, der er begunstiget af en undtagelse for handicappede, ikke skal betale for at anvende et værk med henblik på konvertering til et tilgængeligt format?

Spørgsmål 18:

Bør der i direktiv 96/9/EF om retlig beskyttelse af databaser fastsættes bestemmelser om en særlig undtagelse for handicappede, som finder anvendelse på både originale databaser og sui generis-databaser?

5.0 Formidling af værker med henblik på undervisning og forskning

På baggrund af en stigende behov for materiale til undervisning, bør der ifølge Kommissionen være mere fokus på risikoen for overtrædelse af ophavsretten, når studiematerialer er omfattet af ophavsretten.

Det har dog vist sig, at der er et behov for at tilgodese EU landenes særlige behov eksempelvis gennem undtagelser til ophavsretten, og Kommissionen stiller i den forbindelse følgende spørgsmål:

Spørgsmål 19: Bør den videnskabelige forskningsverden indgå i licensordninger med udgivere med henblik på at øge adgangen til værker med henblik på undervisning og forskning? Findes der eksempler på vellykkede licensordninger, der muliggør on-line-anvendelse af værker med henblik på undervisning og forskning?

Spørgsmål 20: Bør undtagelse vedrørende undervisning og forskning præciseres nærmere, så den tager højde for moderne former for fjernundervisning=

Spørgsmål 21: Bør det gøres klart, at undtagelsen vedrørende undervisning og forskning ikke blot omfatter materiale, der anvendes i undervisningslokaler eller på uddannelsessteder, men også anvendelse hjemme af værker i studieøjemed?

Spørgsmål 22: Bør der være obligatoriske minimumsregler for, hvor store uddrag af værker der kan reproduceres eller stilles til rådighed med henblik på undervisning og forskning)

Spørgsmål 23: Bør der være et obligatorisk minimumskrav om, at undtagelsen omfatter både undervisning og forskning?

6.0 Brugerskabt indhold

Som femte led i grønbogen fremhæver Kommissionen spørgsmålet om brugerskabt information. Der er en stigende tendens til at forbrugere ikke blot er brugere, men i højere grad skaber indhold eksempelvis i blogs, podcasts og på youtube. Idet der på nuværende tidspunkt ikke er nogen undtagelse om brugerskabt indhold i direktivet finder Kommissionen det relevant at få besvaret følgende spørgsmål:

Spørgsmål 24: Bør der være mere præcise regler for, hvilke handlinger slutbrugere må eller ikke må foretage, når de anvender ophavsretligt beskyttede materialer?

Spørgsmål 25: Bør der indføres en undtagelse vedrørende brugerskabt indhold i direktivet?

Kommission ventes efter høringen at overveje ændringer af de gældende bestemmelser.

Med venlig hilsen,

Pytrik Dieuwke Oosterhof (3632)